edelen, van lieverlede tot hooger peil te geraken, en zoo eerst onder hoog bestel haar ideaal te verwezenlijken. Ware dit anders geweest, er zou van Voleinding nimmer sprake hebben kunnen wezen. Voleinding wijst terug op een voorafgaand proces, dat afgaat op een bepaald doel, en na doorgang door allerlei wisselende vormen ten slotte eerst het ideaal bereikt. De Voleinding dezer wereld beteekent dan ook, dat ze alle trappen van lager tot hooger ontwikkeling moet zijn opgeklommen, en dat eerst ten slotte in werkelijkheid schitteren kan, wat van meet af bedoeld werd. Voleinding is de met vrucht beladen boom, die uit een stek of uit een zaadkorrel is opgekomen. Niet het begin alleen vervulde eerst Gods gedachte. Veeleer omgekeerd stond van meet af voor Gods geest het rijke beeld van wat eens voltooid de Schepping zou inhouden. Dat beeld van 't voltooide gaf aan wat het begin en wat het uitgangspunt moest zijn, en tevens al wat daartusschenin tot aanzijn moest geroepen, en doorloopen moest worden, om in 't eind de ideale hoogste verschijning te doen uitkomen. Ontwikkeling, ontplooiing van minder tot meer is hier alzoo een grondwet van het Goddelijk plan zelf. Het hoort er bij. Het is niet er van af te scheiden. De Schepping zelve van het onvolmaakte stelt den eisch van het proces, en in dat proces den eisch van de Voleinding. Zoo eerst komt het begrip van Voleinding tot zijn volle recht. Ook zonder val zou de Voleinding zijn ingewacht. En ook deze Voleinding nu, die gesteld was, nog eer er eenig mensch of engel tot aanzijn was geroepen, blijkt derhalve eenigelijk en uitsluitend haar motief te ontleenen aan wat besloten was in de Almachtigheid Gods.

DR. A. K.

„Naar de bergen".

Een lied Hammaäloth. Ik hef mijne oogen op naar de bergen, vanwaar mijne hulpe komen zal.
Psalm 121 : 1.

In 't machtige Scheppingswerk aanbidt, wie gelooft, vóór alle dingen de majesteit van *Goddelijken eenvoud*.

Eerst lag de bodem der aarde plat om heel onzen bol gevlijd, en was die platte en gelijkvloersche bodem, die heel onzen aardbol omvatte, met de wateren van den Oceaan overdekt. En zie, nu wordt door één machtdaad Gods die eerst gelijke bodem gebroken en ongelijk gemaakt. Stukken er van rijzen omhoog; dit geeft diepten er naast. Zoo komt door die ééne daad Gods het droogte te voorschijn om bewoond, en vergaderen zich de wateren in de diepten om bevaren te worden, en vertoont op onze aardkorst zelf zich de vlakte, en naast en om die vlakte de verheffing en de daling in *berg* en in *dal*.

Meer nog, in *berg* en *dal* sprak Goddelijke poësie. Immers de bergen wezen naar Boven, naar Boven waar Gods zalige hemel is. En mocht al de vlakte en het dal voor bewoning van 't aardrijk het breedst ontplooid, en voor de verkwikking van het aardsche leven het rijkst gevoed zijn, er tintelde in den mensch toch nog een hooger leven dat om heilige bezieling riep, en voor dat hoogere leven wezen de *bergen* Gods naar Boven, en hadden Gods *bergen* de roeping, om het kind des menschen naar hooger op te leiden.

Vandaar dat de Openbaring Gods teikens en telkens weer met Gods *bergen* verband houdt. Ons pas opkomend geslacht viert zijn geboorte in 't Paradijs, maar de Arke, die ons geslacht in tweede stadium tot wieg dient, komt te rusten niet in den hof van Eden, maar op den *berg* Ararat. Abraham, de patriarch, brengt zijn eerstgeboren zoon ten offer op den *berg* Moria. Mozes verzamelt 't volk der verkiezing, opdat 't Gods Woord beluistere, om den *berg* Sinaï, en sterft zelf op den *berg* Nebo. Als de tempel voor Gods heilige tegenwoordigheid zal verrijzen, is de *berg* Sion de door God zelf verkoren plek, en dit niet alleen, maar ook rondom Jerusalem, zoo jubelt 't de Psalmist, „rondom Jerusalem zijn *bergen*". En als eindelijk de profetie in vervulling is gegaan, en Immanuel onder Israël optreedt, dan is 't de *berg* Tabor, die getuige mag zijn van de verheerlijking van den Messias; gaat in een *bergrede* zijn vorstelijk Evangelie tot de wereld uit; en is het van den Berg der Olijven dat de Christus opvaart ten hemel. Zelfs nog in de Openbaring van Johannes heet 't: „Ik zag, en ziet, het Lam stond op den *berg* Sion".

Vooral in de dagen der schaduwen verkregen daardoor de bergen Gods zoo rijke beteekenis voor het inniger gemoedsleven. In het lied Hammaäloth komt dit tot zoo volle uitdrukking, als de Psalmist zegt: „Ik hef mijn oogen op *naar de bergen*, van waar mijn hulpe komen zal".

Niet alsof onder Israël het bestijgen van reusachtige bergen in zwang was. De nu zoo hooggeloofde bergbestijging is nog geen eeuw in zwang. En bovendien, zoo reusachtige bergen kende men in Israël niet. De Libanon lag in de verte, den Karmel besteeg men in een uurtijds, ook de Tabor komt bij geen Montblanc in vergelijking. Juda was het bergland, maar bij de Himalaja vergeleken, met niet meer dan heuvelen bedekt. Neen, de machtige aantrekkingskracht van Gods bergen in de dagen van ouds was niet de verfrischende berglucht, noch ook de majesteit van 't vergezicht van hun toppen, en veel min nog de verheffing die 't vertoeven op de bergen in vergelijking met het benedenaardsche bood. Wat zelfs veel Heidenen, maar wat vooral Israël in Gods bergen bewonderde, was en bleef hun heenwijsing naar de woonstede van wat voorwerp der aanbidding was. De wolken zweefden nóg hooger, en boven die wolken vlijde zich de woonstede Gods uit. Dáár eerst ontsloot zich 't „Hoog Vertrek", waarvan David steeds zingt. Maar bij en naast en onder dit alles waren de *bergen Gods* de vaste, de onwrikbare geleiders naar de eeuwige wereld daarboven. Het was of de bergen van rondom zelfs den meest wereldschen lijder bleven toeroepen: „Daar boven ligt voor u 't pad naar 't eeuwige. Daarboven zetelt de majesteit. Van boven komt uw heil. Hef dan uw oogen naar de bergen op, vanwaar alleen uw hulpe komen kan".

Het is dan ook niet toevallig, dat de Openbaring Gods vóór en in Christus steeds in een land met *bergen* is uitgegaan. De bergen Gods vormden daardoor vanzelf van die Openbaring een bestanddeel. Dat zienlijke, dat voor oogen was, kon toen niet gemist worden. Als een ladder Jacobs moesten ze zijn, waarlangs de ziel naar boven opklom, en waarlangs de engelen Gods tot onze hulpe nederdaalden.

Maar met de vervulling der profetie in Christus komt ook hierin 't keerpunt. De dienst der schaduwen riep, onder zooveel meer, ook om *de bergen*; maar met Jezus viel dit weg: „Vrouw, geloof mij, de ure komt, zoo betuigde Jezus, dat ge noch op dezen berg, noch op Sion den Vader zult aanbidden. De ure komt, en is nu, dat de ware aanbidders den Vader aanbidden zullen *in geest en waarheid*".

De dienst der schaduwen riep om steunsels, en onder die steunsels behoorden ook de bergen Gods, die als van zelf 't hart naar hooger trokken; maar de vervulling in Christus maakte al deze steunsels overbodig. Zelfs mag gezegd, dat in vlakke landen zonder bergen het Evangelie te rijker ingang vond. Denk maar aan ons eigen vaderland. Geheel zonder bergen, en te rijker eens met 't martelaarschap om Christus' wille gekroond.

't Zelfstandige geloof, gelijk 't in 't Kruis van Christus vast ligt, laat van zelf de steunsels van tabernakel en altaar, van 't priesterkleed, en zoo ook van de bergen om Jeruzalem los. Het vraagt niet om een volk Gods dat, van de wereld gescheiden, in de bergen zijn toevluchtsoord zoekt, maar is als een schare die leeft te midden der wereld, met alle verleiding van Corinthe en Athene en Rome om zich heen, en die toch weet in Christus alle geestelijke en heilige schatten ongedeerd te bezitten en te kunnen genieten.

De scheiding tusschen dien hemel naar wien de bergen heen wijzen, en deze gevallen wereld, neemt 't Evangelie weg. God is óns niet meer verre maar in Christus nabij, en onze ziel weet te midden van 't rumoer der wereld Gods nabijheid te genieten.

De trekking des Geestes is voor ons meer dan de trekking van Karmel of Sion of Tabor. Langs de verheffingen des Geestes klimt de ziel van wie Christus bezit nu naar boven op, en langs de hoogten van den Geest daalt de kracht Gods in Gods kinderen neder.

Ook wij heffen de oogen op naar de bergen, doch het zijn de bergen des Geestes, van waar we onze hulpe verwachten.

Niet de Alpen met hun sneeuwtoppen, maar de Heere die onze Rotssteen is, is 't steunpunt van ons hart.

DR. A. K.

Amsterdam, 12 September 1913.

Het eeuwfeest onzer nationale onafhankelijkheid wordt dit jaar in elke stad en dorp van ons land met blij gejubel gevierd. De met groen en bloemen rijk versierde straten, het Oranje boven, dat weer met luider stem uit aller borst weerklinkt, de historische optochten, die in levende tafereelen de groote momenten onzer historie ons voor oogen stellen, de tentoonstellingen, waar Nederland toont, hoe het in deze eeuw van vrede zich ontwikkelde, — dat alles verhoogt het nationaal besef, snoert den band weer vaster aan ons Oranjehuis, en geeft uiting aan den dank, dien ons volk gevoelt, voor wat God Almachtig ons schonk in de bevrijding van het Fransche juk. Ook de vreemdeling toonde ons in ruime mate zijn belangstelling. Tal van congressen en conferenties werden dezen zomer in ons land gehouden. En de opening van het Vredespaleis in den Haag zette waardig een kroon op dit eeuwfeest van den vrede.

Te hoog laaide de geestdrift daarom niet op, en bij een nuchter en bezonnen volk als onze Nederlandsche natie is, valt dit ook wel te begrijpen. Onze vrijmaking in 1813 mist het heroïeke en grootsche, dat onze worsteling tegen Spanje, om onze onafhankelijkheid te heroveren, tot de schoonste en roemvolste bladzijden uit 's lands historie maakt. Toen was het een klein en vertrapt volk, dat alleen, zonder iemands hulp, zich opmaakte om te kampen tegen den machtigsten potentaat van Europa; toen was de vrijheid vrucht van eigen inspanning en krachtsbetoon; toen hebben onze vaderen goed en bloed overgehad voor hun land en heeft ons volk helden voortgebracht, waarop het nog altoos trotsch mag wezen; toen ontving die worstelstrijd hooger wijding, omdat het niet alleen ging om de vrijheid van het volk, maar om de vrijheid der religie. Hoe geheel anders was het in 1813. Ons volk, door eigen schuld onder het Fransche juk gekomen, boog en kroop voor Napoleon, zoolang hij zegevierend aan het hoofd zijner armeeën stond. En eerst toen na den volkerenslag bij Leipzig de macht van den Keizer was geknot, toen de kozakken over de grenzen trokken en het Duitsche leger onder Bulow naar de IJsellinie oprukte, dorst Holland na lang aarzelen het Fransche juk afschudden en werd de Oranjevlag weer in top geheschen. Van heldenmoed was bij dit alles al zeer weinig sprake, en nog veel minder van een offer, dat Nederland voor zijn onafhankelijkheid heeft gebracht.

En evenmin mogen wij vergeten, wat Prof. Fabius in een keurig gedocumenteerd artikel in de *Stemmen des Tijds* ons pas kwam herinneren, dat met de afwerping van het Fransche juk de geest der Fransche revolutie niet uit ons volk gebannen is. Van een geestelijke wedergeboorte van ons volk als in de 16e eeuw, was in 1813 geen sprake. Men joeg de Franschen weg, maar de revolutionnaire denkbeelden bleven. Van een werkelijken terugkeer van Nederland tot dien God, die het groot had gemaakt en van wien het trouweloos was afgevallen, was geen sprake. Het liberalisme, dat meer dan een halve eeuw daarna nog den toon in ons volksleven aangaf, erkende het zelf bij monde van zijn uitnemendste tolken, dat het leefde uit de beginselen, door de Fransche revolutie verkondigd.

Maar hoezeer dit alles manen moge om in het feestgejubel maat te houden, toch neemt dit niet weg, dat er voor ons land en volk in deze dagen rijke stof is om God te danken voor de weldaden, die Hij ons schonk. Al was in 1813 van den ouden heldenmoed der vaderen geen sprake en voelen we ons eer beschaamd, als we de bladzijden der historie van die dagen herlezen, over de angstvalligheid en benauwdheid onzer regenten, God de Heere heeft de macht van den tyran verbroken en aan Nederland's volk zijn vrijheid weer herschonken. Eerst daardoor is het mogelijk geworden, dat ons volk uit zijn diepe Inzinking weer is opgestaan en door een eeuw van ongestoorden vrede op elk gebied zijn kracht weer heeft kunnen ontwikkelen. De profetie van Bilderdijk: Holland groeit weer, Holland bloeit weer, is vervuld. En Hij, die uit onverdiende genade ons het herstel onzer onafhankelijkheid schonk, heeft meer gedaan dan dit. Er is in het weer vrijgemaakte Holland een geslacht opgestaan, dat trots alle smaad en verguizing het weer dorst opnemen tegen den Franschen revolutiegeest voor de beginselen van Gods Woord. Het zaad door mannen als Bilderdijk, Da Costa en Groen van Prinsterer uitgestrooid, heeft vrucht gedragen. Een geestelijke wedergeboorte is gekomen, wel niet van heel ons volk, maar toch van een zoo machtig volksdeel, dat ook op het gebied der Regeering de Christelijke beginselen reeds meer dan eens als de eenig ware voor ons volk zijn erkend en gehuldigd. En wie Nederland met de andere natiën vergelijkt, zal ook als Calvinist en als Christen dankbaar wezen, dat hij tot ons volk behooren mag. Er is in Europa geen land, waar het Calvinisme nog zooveel invloed uitoefent op het volks leven en nog tot zooveel krachtsontwikkeling gekomen is, als ons land. Indien Nederland een wingewest van Frankrijk gebleven ware, zou van dit alles, naar den mensch gesproken, wel geen sprake zijn geweest.

Vandaar, dat we niet alleen als Nederlanders, maar ook als Gereformeerden van harte mede dit feest onzer nationale onafhankelijkheid kunnen vieren. Tegen zulke nationale feestdagen ter herdenking van wat God de Heere voor ons volk gedaan heeft, bestaat dan ook op grond der Heilige Schrift geen het minste bezwaar. Integendeel, God de Heere heeft zelf voor Israël verordineerd, dat het telken jare op het Paaschfeest herdenken zou, hoe Hij met machtigen arm zijn volk uit het diensthuis van Egypte verlost had. En werpt men hiertegen, dat het Paaschfeest tegelijk een religieus karakter droeg, dan behoeft slechts herinnerd te worden aan het Purimfeest om ook dit bezwaar te ondervangen. Het Purimfeest was louter een nationaal feest, waarin Israël herdacht, hoe het gered was van den ondergang door Haman bedacht en door Mordechai verijdeld. Juist daarom verblijden we er ons in, dat ons Gereformeerde volk aan dit nationale feest met opgewektheid heeft deel genomen en dat onze Gereformeerde mannen, waar ze werden uitgenoodigd aan de regeling der feestelijkheden mede leiding te geven, dit niet hebben geweigerd. We zijn geen „afgescheidenen" te midden van ons volk, maar we leven ons nationale leven mede en hebben ook onzen invloed te doen gelden, opdat in dit feestbetoon alles gemeden worde, wat met den eisch der christelijke conscientie in strijd zou zijn.

Wat bij dit nationale feest echter ontbroken heeft, is de openlijke erkenning en waardeering van wat God de Heere voor ons volk gedaan heeft. Er is meer sprake geweest van pretmaken en feestvieren, dan dat van bid- en dankstond werd gehoord. Niet dat hier en daar het felt van Neerland's bevrijding ook in de Bediening des Woords en de saamkomsten der gemeente niet opzettelijk is herdacht, maar tot een nationale uiting van dankbaarheid tegenover God, die onze Bevrijder is geweest, kwam het niet. Ongetwijfeld schuilt hier een fout van onze Regeering. In Noord-Amerika zou de President bij een dergelijk nationaal feest ongetwijfeld een opwekking tot het volk hebben gericht om in plechtigen dankstond God den Heere voor Zijn weldaden te danken. Zoo waren het ook onze vrome vaderen gewend. En hoe heerlijk zou het geweest zijn, wanneer onze Koningin in een koninklijk schrijven zich tot ons volk gewend had om de groote daden Gods te herdenken, die Hij voor ons vaderland en voor haar Vorstenhuis in 1813 heeft gedaan, en ons volk op te wekken Gode daarvoor den lof en den dank toe te brengen. Het drievoudig snoer: God, Nederland en Oranje, zou daardoor bevestigd zijn.

Een valsche beschuldiging?

Naar aanleiding van wat we over den afloop der verkiezingen schreven, meende Dr. Kromsigt in de *Gereformeerde Kerk* ons op de vingers te moeten tikken, omdat we een valsche beschuldiging hadden geuit tegen de Hervormde Kerk.

Hij schreef het volgende:

Een valsche beschuldiging.

De wijze, waarop *de Heraut* in haar nummer van 28 Juni l.l. de Ned. Herv. als Volkskerk bestrijdt, is van dien aard, dat we er toch even de aandacht op moeten vestigen en er tevens nadrukkelijk tegen moeten protesteeren.

Naar aanleiding van de verkiezingen trekt *de Heraut*, zonderling genoeg, precies de omgekeerde conclusie van wat wij eruit afleiden. Nu staat haar dit natuurlijk vrij. Ieder ziet ten slotte de dingen op zijne wijze. En als dit dan goed wordt gemotiveerd, kan men daarover ten minste discussieeren.

Doch wat *de Heraut* niet vrij staat, is: hare conclusie te trekken op grond van eene in koelen bloede, in 't algemeen uitgesproken valsche beschuldiging. En dit toch geschiedt in het nummer van 28 Juni l.l.

Daar wordt gezegd, dat uit den uitslag der verkiezingen o.a. bleek „het gevaar van een Volkskerk, die heel het volk wil omvatten, maar meer *tuk is op staatstraktementen dan dat ze metterdaad voor geestelijke belangen van het volk zorgt*".

Hier worden dus zonder eenigen grond en zonder eenig bewijs die predikanten, die opkwamen voor art. 171, omdat zij in schrapping of verzwakking van dat art. gevaar zagen voor de positie der Ned. Herv. Kerk als *Volkskerk in het midden van ons volksleven* (o.a. een man als Dr. Slotemaker de Bruine, van wien algemeen bekend is, hoe ijverig hij juist is in zijn pastoralen en anderen veelvuldigen arbeid voor de geestelijke belangen der kerk), kortweg geheel in het algemeen beschuldigd, dat zij *meer tuk zijn op staatstraktementen dan dat ze metterdaad voor de geestelijke belangen van het volk zorgen*.

De Heraut toont hier dus absolut geen rekening te houden met de hoogere motieven, die hen, die voor art. 171 opkwamen, bezielden, hoewel deze o.a. door den ondergeteekende èn in zijne *De Afscheidingsbeginselen in hunne bedenkelijke strekking* èn in zijn *Geen coalitie zonder accoord* I en op allerlei andere wijze herhaaldelijk duidelijk zijn ontwikkeld. Zonder eenige schijn of schaduw van bewijs, zonder ook eenig gevoel te hebben voor het hooge ideaal van *„heel de Kerk en heel het volk"*, zonder te letten op de moeilijkheden, die het vasthouden aan zulk een ideaal van zelf met zich brengt, zonder ook maar even te denken aan de *schuld*, die men zelf mede draagt voor ons volk *als geheel* (die men door zich te onttrekken nog heeft vermeerderd), wordt aan allen, die nog aan de Volkskerk vasthouden en hunne taak zoo goed mogelijk trachten te vervullen, hier eenvoudig geheel in het algemeen eene valsche beschuldiging in het aangezicht geslingerd.

Wat moet men hiervan nu zeggen? We zullen het niet verder kwalificeeren. Doch indien een toonaangevend blad als *de Heraut* op een dergelijke wijze gaat polemiseeren, wat zal men dan nog straks van anderen moeten verwachten?

Daarom willen we, aleer dit kwaad om zich heengrijpt, *de Heraut* toch eens met allen ernst herinneren aan het 9e gebod: „Gij zult geen valsch getuigenis spreken tegen uwen naaste."

P. J. KROMSIGT.

Hoezeer het ons leed doet, kunnen we toch niettegenstaande dit protest onze aanklacht niet terug nemen.

Natuurlijk ontkennen we niet, dat er onder de predikanten der Hervormde Kerk zijn, die voor uitbreiding der staatstractementen ijveren, en die tevens een warm hart hebben voor de geestelijke belangen van ons volk.

We spraken echter niet over enkele predikanten, maar over de Hervormde Kerk als zoodanig. Ze heeft bij monde van de Synodale Commissie zich officieel gewend tot den toenmaligen Minister van Binnenlandsche zaken Mr. Heemskerk, om terstond, toen ze haar financieel gepriviligieerde positie bedreigd achtte door de ingediende voorstellen tot Grondwetsherziening, voor de financieele rechten der Kerk op te komen.

En dat deze Hervormde Kerk, die terstond in het geweer komt, wanneer ze meent, dat haar financieele positie bedreigd wordt, al zeer weinig zorgt voor de waarachtige geestelijke belangen van ons volk, zal zelfs Dr. Kromsigt niet durven ontkennen.

De laatst gehouden Synode is daarvan weer het meest treffende bewijs.

Maar ook afgezien daarvan, dat onze aanklacht niet een bepaalde groep, maar de Hervormde Kerk als zoodanig gold, zouden we tot de conscientie van Dr. Kromsigt en zijn medestanders wel de ernstige vraag willen richten, of ook zij in dezen vrij uit gaan.

Ons artikel handelde over de verkiezingen; het ging over de omverwerping van het Ministerie-Heemskerk mee door de schuld van de actie, door Dr. Kromsigt en de zijnen in het leven geroepen.

Dr. Kromsigt zelf heeft het gezegd, dat de schuld van het vallen onzer Christelijke Regeering in hoofdzaak daaraan te wijten was, dat de meerdere subsidie voor de predikantstractementen in de groote steden geweigerd was.

Indien dit juist is, blijkt dan daaruit niet, dat het tuk zijn op *Staatstractementen* van de Hervormde Kerk de oorzaak is, dat de hoogere geestelijke belangen van ons volk schade hebben geleden?

Uit ontevredenheid omdat men de begeerde subsidie niet kreeg, liet men een Ministerie vallen, dat in elk geval de Christelijke banier hooghield. De geheele vrijmaking van het Christelijk onderwijs is daardoor voor jaren onmogelijk gemaakt. Onze zending in Indië loopt groot gevaar, onder den druk van een liberaal Ministerie te worden geschaad. Van een vastleggen van de Christelijke beginselen in onze omgeving is onder het thans opgetreden liberaal Ministerie wel niets te wachten.

Is het dan te hard uitgedrukt, wanneer we zeggen, dat de quaestie der staatstractementen zwaarder heeft gewogen dan de geestelijke belangen van ons volk?

En wat ten slotte de opmerking van Dr. Kromsigt betreft, dat het bij den strijd om het behoud of de vermeerdering dezer staatstractementen niet ging om het eigen financieel belang der predikanten, maar om de historische rechten der Hervormde Kerk te handhaven en haar in staat te stellen de geestelijke verzorging van ons volk beter ter hand te nemen, zoo nemen we gaarne aan, dat het geestelijk motief bij hem en de zijnen op den voorgrond stond.

Maar toont dit dan niet, hoe geestelijk zwak een Kerk staat, die, ten einde haar roeping te vervullen om tegenover den steeds grooteren afval van het Christendom in onze steden een dam op te werpen, steunen moet op staatstractementen in plaats van zelf hiervoor de middelen saam te brengen?

In Memoriam.

In het tijdvak van zomerrust, dat achter ons ligt, heeft het Gode behaagd een tweetal Dienaren des Woords van ons weg te nemen, aan wier nagedachtenis we bij het weeropvatten van onze taak gaarne een woord van hulde willen brengen. Donderdag 7 Augustus overleed na een langdurige ongesteldheid Ds. T. Noordewier te Meppel en Zaterdag 16 Augustus volgde hem Ds. L. Neyens, na een plotseling opgekomen en hevige krankheid.

Beide thans ontslapen broeders hebben het voorrecht gehad tot in hoogen ouderdom de Kerk te mogen dienen en nog staande in hun ambt te sterven. Ds. Neyens, die nog kort geleden zijn vijftigjarig ambtsfeest in de Amsterdamsche gemeente vieren mocht, was zelfs de oudste predikant in de Gereformeerde Kerken, en al kon Ds. Noordewier niet op zulk een langdurigen dienst bogen, ook hij had onze Kerken toch bijna veertig jaar lang trouw gediend.

Herkomstig beiden uit de vroegere Christelijke Gereformeerde Kerk, behoorden ze tot degenen, die van ganscher harte voor de vereeniging dezer Kerk met de Nederduitsch Gereformeerde Kerken hebben geijverd. Wars van elk kerkistisch drijven, waren ze mannen met een warm hart, die den vrede van Jeruzalem liefhadden en van alle uitersten afkeerig waren. Bescheiden en vriendelijk in den omgang, trouw in hun ambtelijken dienst, door hun wandel en leven een eere voor Christus naam, wisten ze niet alleen in hun gemeente, maar ook in den breederen kring onzer Kerken het vertrouwen te winnen en werden meermalen afgevaardigd naar onze Generale Synodes en tot Curator der Theologische School gekozen. Het heengaan van deze beide broeders, in zooveel opzichten met elkaar geestverwant en in geestesrichting overeenstemmend, laat een ledige plaats in onze Kerken, die niet zoo licht vervuld zal worden. Ook in hun optreden en gestalte hadden ze iets van dat deftige, ouderwetsche type van predikanten, dat eerbied afdwong en onder een jonger geslacht niet meer zoo gevonden wordt. Dankbaar voor het vele goede, dat God de Heere in hen ons geschonken had, betreuren we, dat deze nobele typen uit onze predikantenwereld zijn heengegaan, maar tegelijk troost ons de zekerheid, dat ze nu als getrouwe dienstknechten de kroon der gerechtigheid ontvangen hebben, die Christus beloofd heeft aan allen die zijne verschijning hebben liefgehad.

En waar we in dit In Memoriam de nagedachtenis eeren van deze twee trouwe broeders uit eigen kring, daar zij tevens een woord gewijd aan de gedachtenis van een broeder, die eens zeer nauw met ons verbonden was, maar wiens weg in zijn later leven een andere was dan de onze; we bedoelen Ds. F. P. L. C. van Lingen, die op 81-jarigen leeftijd te Velp overleed. Over hetgeen ons van hem scheidde, zullen we bij het pas gesloten graf liefst niet veel zeggen. Door aan het hoofd zich te stellen van een beweging, die een scheuring in onze Kerken ten gevolge had, heeft hij niet weinig nadeel toegebracht aan de eenheid der Gereformeerde belijders in ons vaderland. Maar bij zijn dood laten we deze pijnlijke wonde liever rusten en gedenken we met eerbied en waardeering den man, die het eerste Christelijke gymnasium in ons vaderland heeft opgericht; die als oud-Director van Zetten's gymnasium bij al zijn leerlingen nog in gezegende herinnering is; die door zijn innige prediking voor velen tot zegening is geweest; en die eens vooraan stond in den strijd voor ons Christelijk Hooger Onderwijs en voor de vrijmaking der Kerk. Hij was het, die den moed had Ds. Houtsagers te Kootwijk in het ambt te bevestigen en die in de dagen der Doleantie geen moeite of tijd heeft ontzien om de Kerken te helpen met zijn prediking des Woords. Ook door zijn bewerking van Dächsel's Bijbelverklaring voor ons Hollandsch publiek heeft hij een niet geringen dienst aan ons volk bewezen. Sterk individualist als hij was, heeft hij zich in het kerkelijk gareel nooit goed kunnen voegen; zijn eigenaardige opvatting van het ambt getuigde daarvan, en hierin is ook wel ten deele de oorzaak te zoeken van zijn breken met onze Kerken. Maar een discipel, die zijn Heiland liefhad, was hij zeker, en daarboven valt alle kerkelijke scheidsmuur weg, die hier op aarde al te vaak de geloovigen verdeelt.

De Theologische School.

De Handelingen der Curatoren onzer Theologische School, welke dezer dagen aan de Kerken zijn toegezonden, geven in menig opzicht stof tot dank. Een groot deel dezer Handelingen loopt over de benoeming der beide hoogleeraren, die sinds hun taak aanvaard hebben. Voorts vermeldt het verslag van Hoogleeraren over den afgeloopen cursus, dat negen studenten candidaatsexamen, acht studenten semicandidaats en één propaedeutisch examen heeft afgelegd. Het aantal studenten dat bij den aanvang van den cursus werd ingeschreven, bedroeg slechts twee, maar voor den nieuwen cursus wordt een grooter aantal verwacht. Over den ijver en het gedrag der studenten was het oordeel der Hoogleeraren gunstig; maatregelen van tucht zijn gelukkig niet noodig geweest. Wel werden twee studenten van de lijst afgevoerd, maar dit geschiedde deels wegens aanhoudende geesteskrankheid, deels wegens vertrek naar elders. Hoe groot het aantal studenten was, wordt niet medegedeeld.

Het financieele verslag van den penningmeester wijst op een gestadige klimming der inkomsten. Wel is er een tekort van *f* 1363.32½, maar dit is een belangrijke vooruitgang te noemen, wanneer men er op let, dat het tekort van het daaraan voorafgaande jaar *f* 3277.16½ bedroeg. Deze vooruitgang treft te meer, omdat de uitgaven van het afgeloopen jaar veel hooger waren dan de vorige jaren; dit is niet het minst te danken aan de actie van sommige broeders om het tractement bijeen te brengen voor een vijfden hoogleeraar. De inkomsten uit collecten, contributiën en giften stegen daardoor in het vorige jaar tot een rond bedrag van *f* 38000. Toch zullen